

MALMÖ HÖGSKOLA
LÄRANDE OCH SAMHÄLLE

Barn, unga och samhälle

Examensarbete i fördjupningsämnet

Barndom och lärande

15 högskolepoäng, grundnivå

”Kan vi sluta nu? Jag vill rita!”

- *En studie om barns delaktighet och inflytande i
musikstunder*

”Can we stop now? I want to draw!”

- *A study of children’s participation and influence in music time*

Elisabeth Wilhelmsson

Karoline Persson

Förskolläraryrkesexamen 210hp

Examinator: Ylva Holmberg

Datum för slutseminarium: 2017-05-30

Handledare: Annette Mars

Abstract

I föreliggande studie har problematiken kring begreppen delaktighet och inflytande studerats. Detta kopplas till att begreppen gärna likställs. Syftet med studien är att undersöka hur pedagogers förhållningssätt kan påverka barns delaktighet och inflytande i lärarstyrda musikaktiviteter. Studien undersöker även om barn kan vara delaktiga trots att de inte ger intrycket av delaktighet i den lärarstyrda musikstunden, något som kan benämnas som ett differentierat deltagande. För att komma fram till studiens syfte har hjälp tagits av studiens frågeställningar. Studiens empiri har samlats in med hjälp av olika metoder som observationer, fältanteckningar och intervjuer med både förskollärare, barnskötare och barn. Studien grundar sig på postmodern och poststrukturell teori ur vilket begreppet *diskurs* har hämtats. Två centrala begrepp har lånats ur den sociokulturella teorin, *artefakt* och *medierande resurs*. Studiens slutliga resultat resulterade i intressanta reflektioner kring pedagogernas förhållningssätt och arbetssätt i förskolans verksamhet.

Nyckelord: Förskola, delaktighet, inflytande, förhållningssätt.

Förord

Det bestämdes i god tid att vi skulle skriva vårt examensarbete tillsammans då vi under utbildningens gång har gjort en hel del arbeten ihop. När vi har skrivit med varandra samt stöttat varandra genom utbildningen har det resulterat i en tillit till varandra samt att vi vet vilka olika egenskaper den andre har. Något som skapar en trygghet för oss båda. Att observera hur barns delaktighet och inflytande tas tillvara på av pedagoger i lärarledda musikstunder har både varit intressant och utvecklande för vårt kommande yrke. Hela processen för skapandet av detta examensarbete har varit utmanande men också givande då det har tenderat i många djupa diskussioner, reflektioner, skratt, tårar och oräkneliga koppar kaffe och choklad.

Vi valde att göra det flesta delarna tillsammans då detta examensarbete är ett gemensamt skapande. Dock delade vi upp de kapitel som berör teori och tidigare forskning. Elisabeth har letat relevant litteratur och skrivit om studiens teoretiska utgångspunkt och Karoline har skrivit och letat upp aktuell litteratur om tidigare forskning. Vid uppdelningen hade vi en öppen dialog där vi delgav varandra av det vi ansåg vara relevant för studien. Vi valde att utföra våra observationer tillsammans. Elisabeth förde fältanteckningar samt intervjuade barnen och Karoline gjorde videoupptagningar samt intervjuer med barnskötarna och förskolläraren. Vi ansvarade för vårt eget material samt transkriberingarna av dem. Dock samarbetade vi när lämpliga sekvenser ur det filmade materialet skulle väljas.

Många har gjort vårt examensarbete möjligt och vi vill rikta ett stort tack till de barn, barnskötare och förskollärare som har varit involverade och delaktiga i vår studie. Vi vill också tacka det barn som gav oss titeln till vårt arbete när hen inte längre ville bli intervjuad utan ville rita istället. Vi vill även tacka vår handledare Annette Mars som har handlett, stöttat, piskat och gett oss konstruktiv kritik genom skrivprocessen. Vi vill även passa på att tacka vår examinator, Ylva Holmberg, samt deltagande kurskamrater för en intressant och respektfull opponering. Utan er alla hade inte vårt arbete blivit av, kärlek till er.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	7
1.1. Problemformulering	8
1.2. Syfte och frågeställningar.....	8
1.3. Disposition	8
2. Tidigare forskning	10
2.1. Efterföljande guidning och lockande modifiering	10
2.2. Samlingsstund i förskolan	11
2.2.1. Barns delaktighet i musikaktiviteter.....	12
2.2.2. Linjärt och icke linjärt	13
2.3. Barns delaktighet.....	13
3. Teori	15
3.1. Postmodernism	15
3.2. Poststrukturalism.....	16
3.3. Artefakter som bidragande faktorer i samling.....	17
4. Metod	19
4.1. Metodologi	19
4.2. Metodval.....	20
4.3. Urval.....	20
4.3.1. Presentation av informanter.....	21
4.4. Genomförande	22
4.5. Iordningsställande av empiriskt material	22
4.6. Forskningsetiska principer	23
4.7. Analysmetod.....	24
5. Resultat och analys.....	26
5.1. Sluten diskurs	26
5.1.1. Nä fröknarna bestämmer men vi vill rita	26
5.2. Öppen diskurs.....	29
5.2.1. Ska vi låta Charlie få dra en sång?	29
5.3. Medierande resurser	32
5.3.1. Medierande resurser som stöd.....	32
5.3.2. Medierande resurser som stimulans	34
6. Diskussion	35

6.1.	Metoddiskussion.....	35
6.1.1.	Reflektion kring metodvalen	36
6.2.	Resultatdiskussion.....	37
6.2.1.	Hur arbetar förskollärare och barnskötare med barns delaktighet och inflytande i förskolans musikstunder?.....	38
6.2.2.	Hur påverkas barns delaktighet i musikstunder om de har olika grader av inflytande på aktiviteten?	39
6.2.3.	Likställställande av delaktighet och inflytande	40
6.2.4.	Avslutande tankar kring arbetssätt kopplat till förkunskap.....	41
6.3.	Förslag till fortsatt forskning och yrkesrelevans	41
7.	Källförteckning.....	43
Bilaga 1	47
Bilaga 2	48
Bilaga 3	49
Bilaga 3	50
Bilaga 4	51

1. Inledning

Enligt *Läroplanen för förskolan* (Skolverket, 1998/2016), fortsättningsvis *Lpfö*, ska barn känna delaktighet och ges inflytande i verksamheten. Dessa begrepp likställs ofta av yrkesverksamma inom förskolan (Eriksson, 2014). På grund av detta undersöktes det i den föreliggande studien om pedagoger¹ i sitt arbete med barnen likställer begreppen och om det påverkar barns delaktighet och inflytande i musikstunden. Det undersöktes även på vilket sätt barn är delaktiga samt när de anses vara delaktiga. Parallellt med barns ökade delaktighet och inflytande har de politiskt styrda kunskapsmålen ökat och det slängs även en blick på om de påverkar varandra i någon riktning (Thörner, 2017).

I *Lpfö* (Skolverket, 1998/2016) har flera skolrelaterade ämnen tillkommit exempelvis matematik och naturkunskap. Under vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU), har vi märkt att pedagoger utifrån ett lärandeperspektiv ställer högre krav på barnens delaktighet. Denna delaktighet innebär ofta att barnen ska delta i lärandesammanhang där förskolläraren eller barnskötaren betonar vikten av att sitta stilla, lyssna och inte tappa fokus. I sin avhandling som behandlar barns delaktighet och inflytande utifrån ett Reggio Emilia-perspektiv nämner Hamerslag (2013) att det har gjorts förändringar i förskolans uppdrag över åren. Exempelvis ingår förskolan nu i utbildningsväsendet och utifrån barns lärande ställs det därmed högre krav på dem. Forskare, politiker och praktiker strävar efter barnens delaktighet då begreppets innebörd på senare år börjat tas för givet (Hamerslag, 2013). Parallellt med delaktigheten läggs stor vikt vid att barnen även ska ha inflytande i verksamheten. För att bland annat undvika kaos-ångest, det vill säga när en situation som en samling går den vuxne ur händerna, antar samlingar gärna en disciplinär karaktär (Rubinstein Reich, 1993). Eide, Os och Samuelsson Pramling (2012) nämner att samlingsstunderna är vuxenstyrda men det borde vara möjligt för barnen att kunna få bidra, att man blir en deltagare i gemenskapen. Författarna menar att ”Som deltagare i en gemenskap är vi beroende av varandra, och alla måste bidra utifrån sina förutsättningar för att gemenskapen ska fungera.”²

¹ I vår studie innefattas pedagoger av förskollärare och barnskötare.

² Egen översättning med hjälp av tidigare norsk medborgare. Originalcitaten tyder: “Som deltagere i et fellesskap er vi avhengige av hverandre, og alle må bidra ut fra sine forutsetninger for at fellesskapet skal fungere.” Eide, Os & Samuelsson Pramling, 2012, s 7.

1.1. Problemformulering

I Skolverket (2016) lyfts inflytande och delaktighet som något som främjar barns lärande och utveckling. En problematik är att begreppen delaktighet och inflytande gärna ges samma innebörd. Ett vanligt fenomen är att pedagoger ofta använder delaktighet och inflytande som synonymer till varandra, och att pedagogerna gärna kopplar samman de två begreppen (Eriksson 2014). Arnér och Tellgren (2006) nämner att delaktighet och inflytande inte ska likställas då det inte finns en tydlig definition av begreppen satt i relation till barn och deras underordnade tillvaro tillsammans med vuxna. Istället bör, enligt Arnér och Tellgren, gränsen mellan delaktighet och inflytande problematiseras. Denna otydliga definition av begreppen skulle kunna generera en mer mekanisk delaktighet, det vill säga att barnen verkar ha varit delaktiga men har i själva verket endast deltagit i något som redan är bestämt. I enlighet med Arnér och Tellgren (2006) inriktar sig föreliggande studie på om inflytande innebär att barnen har en mer reell möjlighet att påverka sin tillvaro.

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur pedagogers förhållningssätt kan påverka barns delaktighet och inflytande i lärarstyrda musikaktiviteter. Studien undersöker även om barn kan vara delaktiga trots att de inte ger intrycket av delaktighet i den lärarstyrda musikstunden, något som kan benämnas som ett differentierat deltagande.

Frågeställningar

1. Hur arbetar förskollärare och barnskötare med barns inflytande och delaktighet i förskolans musikstunder?
2. Hur påverkas barns delaktighet i musikstunder om de har olika grader av inflytande?

1.3. Disposition

I kapitel ett ges en presentation som berör barns delaktighet och inflytande. Även studiens problemformulering, syfte och frågeställningar presenteras. Forskningsöversikten i kapitel två presenterar olika forskare som är relevanta för studien. Kapitel tre tar upp studiens teoretiska ramverk samt teoretiska begrepp och dess betydelser. Studiens design, metodologi, presentation av informanter och analysmetod presenteras i kapitel fyra. I kapitel fem

presenteras studiens resultat och analys samt studiens övergripande teman. Metoddiskussionen och resultatdiskussionen presenteras i kapitel sex.

2. Tidigare forskning

Detta kapitel fokuserar på tidigare forskning³ som berör barns delaktighet och inflytande i förskolan. Urvalet och redovisningen av den tidigare forskningen har relevans för studiens frågeställningar samt syfte som behandlar hur pedagoger ser på barns delaktighet och inflytande i lärarledda musikstunder samt om barn kan vara delaktiga trots att de inte ger intrycket av delaktighet. I detta kapitel tas aktuell forskning upp, Thörner (2017) som behandlar pedagogers bejakande av barnens intresse genom guidning samt barns perspektiv utifrån Sommer, Samuelsson Pramling och Hundeide (2013). Kapitlet tar också upp Eide et al. (2012), Simeonsdotter Svensson (2009) och Rubinstein Reich, (1993) vars forskning berör samlingen i förskolan. Även Holgersens (2008; 2010) tänkande kring barns delaktighet i musikaktiviteter samt Holmberg (2014) om linjär och ickelinjär kunskapssyn redogörs det för. Harts (1992) forskning som berör barn och ungas delaktighet och inflytande avslutar sedan kapitlet.

2.1. Efterföljande guidning och lockande modifiering

Thörner (2017) menar att barn har en egen drivkraft för sitt lärande och att barnens kompetens och intressen ska tas tillvara på. Som yrkesverksam har hon dock mött en problematik i hur en ska förhålla sig till barnens intressen ställt mot den egna uppgiften som innebär att styra barnen mot de politiskt fastställda kunskapsmålen (Thörner, 2017). Sommer et al. (2013) nämner att man inom barns tidiga lärande och omsorg alltmer börjat utgå från barnets perspektiv, de menar att det har skett ett barnperspektivparadigm⁴. Thörner (2017) påtalar att barnen samtidigt behöver styras vid bejakandet av barnens intresse, en så kallad guidning. Denna guidning kan förstås från två teman på ett analytiskt plan, *efterföljande guidning* och den *lockande modifieringen* enligt Thörner. *Efterföljande guidning* kännetecknar pedagogers lyhördhet och flexibilitet mot det barnen intresserar sig av. Pedagogerna fångar upp det barnen uppmärksammar sig för och arbetar vidare med det. Pedagogens förhållningssätt i den *lockande modifieringen* är en uppfattning om ett intresse barnen har där intresset modifieras och knyts samman med kunskap. Thörner menar att pedagogen lockar barnen mot ett

³ Via referenslistor i läroböcker, avhandlingar och artiklar har nya sökningar gjorts vilka i sin tur genererat nya referenser och fler steg i sökningen. Sökningar har även gjorts i databaser, NB-ECEC, ERIC via EBSCO och Google, med sökorden barns delaktighet och inflytande i förskolan, barndomssyn, barns perspektiv och delaktighetsstege.

⁴ Egen översättning från *a child perspective paradigm* av Sommer, Samuelsson Pramling & Hundeide, 2013.

kunskapsmål som hen anser barnen behöva. Dessa två tillvägagångssätt kan överlappa varandra i en och samma aktivitet (Thörner, 2017).

2.2. Samlingsstund i förskolan

Med samling avses när en grupp barn och vuxna i förskolan sitter samlade ... och har gemensamma aktiviteter under ledning av en eller flera vuxna. Den är ett regelbundet återkommande moment i förskoleverksamheten och hålles på en bestämd plats och på en bestämd tid. (Rubinstein Reich, 1993, s 15).

En samlingsstund⁵ är enligt Eide et al. (2012) en gruppaktivitet där antingen alla barnen eller grupper av barn är samlade tillsammans med en eller flera vuxna. De nämner vidare att samlingsstunden utgör förskolans karaktär där barn ska gå och känna sig delaktiga samt att den hör till förskolans tradition långt tillbaka. Utifrån Rubinstein Reich (1993) avhandling är samlingen återkommande samt ett centralt dagsmoment. Trots att samlingen är ett element för förskolans vardag har samlingsstatus förändrats över tid och har alltmer blivit skollik (Eide et al., 2012). Även Simeonsdotter Svensson (2009) nämner att samlingen har blivit mer snarlik skolan då samlingen idag kan ses som en mötesplats där både barn samt vuxna samlas och barn kan lära utifrån sina egna förutsättningar.

Lärarens⁶ roll i olika samlingsituationer är betydelsefull då barnen interagerar och samspelar med viktiga vuxna. Vad som är och inte är meningsfullt för barnen i en samling bör läraren i sig veta, eller tänka på, eftersom samlingsinnehåll, formen och arbetssätt oftast planeras utifrån den vuxna (Simeonsdotter Svensson, 2009). Även Eide et al., (2012) nämner att den som håller i samlingen har stort inflytande och makt samt att samlingsstunden har viktiga funktioner för de vuxna. De nämner att de yrkesverksamma oftast har en struktur samt rutiner att följa vid planeringen av samlingen, så kallade *inre- och yttre strukturer*. Den yttre strukturen består bland annat av en bestämmelse för barnens placeringar, exempelvis sittandes i ring eller halvcirkel, i förhållande till varandra och till den som håller i samlingen. Den inre strukturen handlar bland annat om hur samlingsstunden leds av förskolläraren/barnskötaren

⁵ Vissa texter handlar om samlingsstunder (Eide et al., 2012; Rubinstein Reich, 1993 och Simeonsdotter Svensson, 2009). Vår studie behandlar musikstunder men då forskningen är applicerbar även på dessa har vi valt att använda dem.

⁶ Simeonsdotter Svensson (2009) använder lärare i sin avhandling, i vårt fall studeras förskollärare och barnskötare.

samt hur hen samspelar och kommunicerar med barnen. Även arbetssättet av innehållet kan också ha en tydlig struktur (Eide et al., 2012).

2.2.1. Barns delaktighet i musikaktiviteter

Enligt Holgersen (2008), lektor i musikpedagogik vid Aarhus Universitet, kopplas musikundervisningen i första hand till grundskolan men bör även ses som viktig för de yngre barnen i förskolan. Han påtalar att musik inte är ett kärnämne utan musiken ses oftast som en aktivitet som är schemalagd i förskolans verksamhet. Även om musik finns eller inte finns i läroplanen beror utövändet på den individuella kompetensen hos förskolläraren eller barnskötaren. Frågan blir då om det slumpar sig så att en i personalen kan sjunga eller spela ett instrument, eftersom musik enligt Holgersen knappt lyfts fram i förskolläraryrket. Följaktligen, verkar problemet vara att många förskollärare och barnskötare känner sig obekväma med musikaktiviteter på grund av avsaknaden av musikaliska förkunskaper. Det är konstaterat att musiken påverkar barnen i deras omgivning och att musiken bidrar till barns delaktighet (Holgersen, 2008).

Enligt Holgersen (2010) är det viktigt att barn blir undervisade i musik då ens *medvetenhet* för musiken även ger en medvetenhet om den egna kroppen. Han nämner vidare att musiken är betydelsefull för barn i förskoleålder och att den bland annat kan utveckla barnens motorik, kropp samt deras medvetande. Musiken påverkar följaktligen människan på många olika sätt, både barn som vuxen, det är därför extra viktigt att musikundervisningen blir så bra som möjligt. Holgersen har gjort en studie vars mål var att förstå grundläggande aspekter av vad det är som gör att barn upplever delaktigheten i musikaliska aktiviteter som meningsfull. Fyra delaktighetsstrategier uppdagades – *reception, imitation, identification* och *elaboration* – där varje steg kräver olika grader av medvetenhet. Varje stegnivå framhäver olika nivåer av medvetande och delaktighet. Nivå ett, *mottagning*⁷, kräver en mindre nivå av medvetenhet. Här handlar det om hur barnet eller den vuxne tar till sig kunskapen. Deltagarna är här närvarande på ett öppet och mottagligt sätt. Att vara delaktig i aktiviteten kan exempelvis räcka med att barnet eller den vuxna är med för att lyssna eller observera. *Imitation*, som är nivå två kräver en lägsta medveten uppfattning utan uttalad medvetenhet till musikens uppbyggnad. Till exempel när barn klappar till musiken behöver de inte ge särskilt stor

⁷ *Mottagning, imitation, identifiering* och *utveckling* är egna översättningar av Holgersens (2010) fyra strateginivåer.

uppmärksamhet till den musikaliska strukturen. Bara att klappa som kamraterna blir meningsfullt och ses som en upplevelse för barnet i den musikaliska aktiviteten. *Identifiering* som är nivå tre kväver en tydlig medvetenhet av musikaktivitetens syfte. Nödvändigtvis behöver deltagarna inte visa sin medvetenhet verbalt utan kan istället visa en förståelse för musiken i någon form av kroppslig rörelse, dessa rörelser kan vara egna påhittade kroppsliga rörelser som hen identifierar med musiken eller en/flera rörelser av andra deltagares musikaliska uttryck. Nivå fyra, *utveckling*, kräver fokus på en egen medvetenhet för att visa sin förståelse för musikaktivitetens syfte genom att improvisera, transformera eller experimentera. Barn som deltar i musikaktiviteter kan med sin medvetenhet exempelvis utveckla danssteg och sångtexter genom att själva ändra dem. Detta görs oftast med en medvetenhet av musikaktivitetens regler som barnen ”glömmer bort” (Holgersen, 2010).

2.2.2. Linjärt och ickelinjärt

Holmberg (2014) redogör i sin avhandling för hur pedagogen genom att utgå från barnens erfarenhetsvärld kan skapa en kontakt mellan barnet och ett problem som är aktuellt för barnet för att starta en process. Detta innebär att deltagarna kan nå fram till det allmänna genom att arbeta med det specifika. Något som kan ske genom en rörelse mellan en linjär kunskapssyn och den ickelinjära. Det uppstår alltså en rörelse mellan det som är planerat (linjärt) och det som är spontant, kreativt och oplanerat (ickelinjärt). Linjärt handlar om hur pedagogen arbetar med och bearbetar ett centrerat innehåll under musikstunden. Det ickelinjära innebär att pedagogen tar tillvara de spontana situationer som uppstår genom musikstunden (Holmberg, 2014).

2.3. Barns delaktighet

Hart (1992) nämner att barn används för olika sammanhang och det finns många faktorer som påverkar barns delaktighet i olika situationer. I artikeln *Children's participation: from tokenism to citizenship* (1992) belyser Hart att barn behöver utveckla demokratiskt deltagande, sin tillit och kompetens genom att vara involverade i meningsfulla arbeten tillsammans med vuxna. Han har utformat en *delaktighetsstege*, för barn och unga, som är inspirerad av paragraf 12 och paragraf 13 ur Barnkonventionen 1989. *Delaktighetsstegen* bör inte användas som en måttstock efter utförda aktiviteter utan den ska ses som ett verktyg som vuxna planerar utifrån (Hart, 1992). Den vuxne bör även planera för hur pass delaktiga barnen

kan och ska vara och utforma och planera aktiviteten utifrån var man vill befinna sig på stegen. Stegen består av åtta trappsteg⁸ och aktiviteter bör utformas så att den vuxne maximerar möjligheten för alla barn att delta i den högsta nivå som hen förmår.

Av de olika nivåerna i *delaktighetsstegen* är steg ett till tre de steg där barnen ses ha minst inflytande och är delaktiga (Hart, 1992). Det är först i steg fyra som barnens delaktighet tas tillvara på (Hart, 1992). *Barn blir manipulerade*, är steg ett som är det lägsta steget i *delaktighetsstegen* (Hart, 1992). Här är det de vuxna som bestämmer och utför allt som har med projektet att göra medan de vuxna samtidigt påstår att projektet är utvecklat av barn. I steg två, *barn används som dekoration*, använder de yrkesverksamma sig av barnen för att väcka uppmärksamheten kring ett ämne. Barnen får här ingen betydelse då de vuxna utgår från ett vuxenperspektiv. *Barn används som alibi* är steg tre på trappan där barnens val är begränsat samtidigt som det ska se ut att barn och unga har inflytande. Varför barnen befinner sig i projektet är de inte medvetna om. Steg fyra enligt Hart är *barn blir avvisade och informerade*. Här blir barnen tilldelade samt informerade om aktiviteten och vad de ska göra. *Barnen blir rådfrågade och informerade* är steg fem. Barnen blir här konsulterade där man diskuterar hur deras inflytande ska användas. Men ändå får barnen inte vara med att ta beslut eller bestämma, man inspireras mer av barnen. På steg sex, *vuxna initierar, besluten fattas tillsammans med barn*, är projektet uppstartat av de vuxna och barnen får också vara med i att fatta beslut. Det nästsista steget, steg sju, *barn initierar och styr aktiviteten*, är det steget där man bara utgår ifrån barnets perspektiv där projektet startas upp och styrs av barnen. Det åttonde och sista steget i *delaktighetsstegen* är *barn initierar, barn och vuxna bestämmer tillsammans*. Steget belyser att barn och vuxna ingår i projektet i en gemensam process där de vuxna ses som en resurs och barnen driver projektet (Hart, 1992).

⁸ Den översatta benämningen på de åtta stegen är hämtad från Sofia Balic (2014) i *Rösträtt* av Holmberg (2014).

3. Teori

I följande kapitel redogörs för teori och teoretiska begrepp som är relevanta för studien. Ett postmodernistiskt perspektiv belyser de faktorer som möjliggjort delaktighet och ökat inflytande för barn och det är därför relevant att applicera det på studien. Studien utgår från ett postmodernt perspektiv men kopplar även till poststrukturell teorin då den har sitt ursprung i postmodernismen. För studien var det relevant med begrepp ur det sociokulturella perspektivet och det redogörs även för detta.

3.1. Postmodernism

Ett postmodernistiskt perspektiv på barn, deras lärande och utveckling sätter dem i ett kulturellt och samhälleligt sammanhang och har kraftigt bidragit till ett nytt sätt att se på barn samt deras kunskapsutveckling och kompetens. Utan detta perspektiv hade kanske inte studien varit möjlig att utföra.

För att kunna förstå mänskliga aktiviteter, menar Kvale (1992), är det av största vikt att förstå den kultur, sociala och historiska kontext som dessa aktiviteter sker inom. Inom filosofi och konst så benämns vår tidsålder som den postmoderna perioden. Termen postmodernism uppstod i USA på 1950- och 60-talet, främst inom arkitektur och sociologi. Under 70-talet spreds fenomenet till Europa via de franska filosoferna och på 80-talet blev postmodernism ett allmänt begrepp. Det var en reaktion på modernismen vilken kan spåras ända till renässansen, utvecklades under upplysningen och till slut blommade runt franska revolutionen. Inom modernismen sätts människan i centrum och ses som en rationell varelse. Det finns ett grundläggande antagande om frigörelse och framsteg genom logiskt tänkande och vetenskap. Denna frigörelse genom kunskap och vetenskap upplöstes kring 1945. Koncentrationslägren och atombomberna gjorde det svårt att upprätthålla en tro på att människan skulle fortsätta utvecklas genom mer rationalitet och vetenskap. Postmodernismen antyder ett tillstånd efter utopins död, en tid efter det moderna där tron på utveckling genom kunskap har blivit svår att bibehålla (Kvale, 1992).

Under modernismen och främst under industrialismen, ökade antalet hushåll med två yrkesverksamma och detta gjorde att fler barn behövde tas om hand om utanför hemmet. Ett flertal institutioner med uppgiften att ta hand om barn växte fram vilket även genererade ett

större antal vuxna som jobbade med omsorg och undervisning. Som en konsekvens av detta uppstod ett behov av en gemensam kunskapsbas, något som skulle förklara hur barn "ska" vara (Nordin-Hultman, 2009). En av de vetenskaper som fick stor framfart under modernismen var psykologin (Kvale, 1992). Sommer (2012) skriver att via ett begränsat antal principer och lagbundenheter försöker ett antal "stora teorier" att tolka flera sidor av barns utveckling. Vidare menar han att stadieteorier utvecklade av bland annat Freud (psykoanalytiker) och Piaget (strukturalist) i kombination med ett bristande intresse för att belysa barns uppväxt ledde till att få ifrågasatte huruvida de stora teorierna kunde generaliseras. Detta resulterade i en utvecklingspsykologi som hyste en stark tro till en princip som kan betecknas *teoretisk universalism* (Sommer, 2012). När Postmodernismen började växa fram utmanades universalitetstanken genom att forskare samt olika tvär- och subkulturella studier började sätta barnet i ett kulturellt sammanhang. På grund av att barn börjar studeras bland annat utifrån etnicitet, socioekonomiska faktorer och familjekonstellationer ifrågasätts teoretiska generaliseringar. Även inom filosofin ifrågasätts universalitetstänkandet. Exempelvis säger Foucault: "Alla mina undersökningar går emot idén om universella mänskliga behov" (Foucault, 1988, s 11).

Modernismen har dock inte helt utmanövrerats av postmodernismen utan den anses av många existera parallellt med varandra. Lyotard (1991) menar att postmoderniteten inte är en ny era utan att några av modernitetens mest utmärkande drag har skrivits om. Detta gäller främst modernitetens tanke om att finna en legitim grund för arbetet med att frigöra mänskligheten genom vetenskap och teknologi (Lyotard, 1991).

3.2. Poststrukturalism

Poststrukturella teorier lutar sig tillbaks på postmoderna kunskapsteorier. Därigenom ifrågasätts de tidigare modernistiska kunskapsantagandena kring en möjlig sanning om människan (Lenz Taguchi, 2000). Begrepp som subjekt och identitet är väldigt starkt kopplade till moderniteten. Inom poststrukturalismen används istället begreppet subjektivitet vilket refererar till de erfarenheter en person har som skapats i de diskurser som subjektet möter och har tillgång till (Nordin-Hultman, 2009).

Enligt Foucault (1972) finns det kunskap om vissa begrepp inom utveckling och evolution som behöver förstås och ifrågasättas, ett av dessa begrepp som Foucault valt att tolka är

diskurs. Diskurs är enligt Foucault (1993) ett metodiskt sätt att tänka om oss själva och världen då han som filosof sökte efter sanningen. Diskurser handlar inte om objektet utan diskurserna skapar objekten (Foucault, 1972). I Jansens (2008) tolkning av Foucault menar han att diskurser bland annat kan ses som verksamheter som systematiskt formar de objekt man talar om. ”... it is the description of the meaning of the formation of the occurrence of statements in a particular time at a particular place...” (Jansen, 2008, s 109).

Det är relevant att koppla föreliggande studie till Foucaults tolkning om diskurs då exempelvis pedagoger jobbar inom ett slags verksamhet i vilken olika diskurser skapas. Vid aktiviteter där barn och pedagoger samspelar skapas då olika sorters diskurser. Som nämnts ovan behövs ett ifrågasättande för att förstå de olika diskurserna samt acceptera dem och se differenser som kan uppkomma i de grupper, exempelvis arbetslag, och verksamheter där människor interagerar. Foucault (1972) nämner att differenserna kan beröra sådana former eller områden som berör vetenskap, litteratur, filosofi, religion, historia, fiktion etc. och som tenderar att skapa vissa personligheter i de olika diskurserna. Uttalanden, händelser och samtal är också nära kopplat till diskurser samt dess relationer till objektet. Han menar vidare att vi människor ofta använder dessa skillnader i den egna diskursvärlden och att ”We are not even sure of ourselves when we use these distinctions in our own world of discourse [---]” (Foucault, 1972, s 22).

3.3. Artefakter som bidragande faktorer i samling

Postmodernismen skapade förutsättningar för andra perspektiv att utvecklas och ett av dessa är det sociokulturella perspektivet. Jakobsson (2012) menar att det sociokulturella är mer ett perspektiv som en gemensam beteckning för ett antal teorier med en gemensam syn på människors lärande och utveckling än en gemensam teori. De teorier som utgör ramverket för det sociokulturella perspektivet är oftast kopplade eller har sitt ursprung i Lev Semenovich Vygotskijs arbeten (Jakobsson, 2012). Vygotskij (2010) menade att högre mentala funktioner hos människor exempelvis språk och tänkande är beroende av det sociala samspelet mellan människor. Social samverkan är alltså utgångspunkten för människors lärande och utveckling (Vygotskij, 2010).

Jakobsson (2012) menar att inflytandet av *artefakter*⁹ utvecklar människans förståelse för vad vi kan åstadkomma i vårt lärande och att de utvecklar en förståelse av vad vi kan generera i interaktion med dem. Han menar vidare att forskning, om artefakter visar att de kan påverka människors tankar. Jakobsson nämner att vi i vår omvärld är omgivna av både sociala och kulturella redskap och anser även att de kulturella redskapen och ens mänskliga tänkande är oskiljaktiga. Dessa kulturella redskapen är konstruerade av människan. Begreppet artefakter kan används på skilda sätt av olika författare och Jakobsson väljer att använda begreppet *medierande resurser*¹⁰ som ett samlingsbegrepp för de resurser människor använder i lärprocesser. Enligt Jakobsson är mänskligt samspel med artefakter en sorts påverkan för vad vi kan utföra samt lära oss av dem. De medierande resurserna ”... möjliggör själva tanken och tänkandet och att vi så att säga » tänker med hjälp av eller via dem ».” (Jakobsson, 2012, s 153). Jakobsson poängterar att användandet av artefakter kan skapa nya tillämpningar när artefakten används av människan samt påverka människans handling och tänkande. Mänskligt samspel och dialog med artefakter kan alltså påverka vad vi kan utföra samt lära oss (Jakobsson, 2012).

⁹ Jakobssons (2012) definition av *artefakt* är tolkat ur Cole (1996) och menar att *artefakt* är både begreppsmässiga och materiella då de har skapats mellan mänskligt samspel och den materiella världen. *Artefakterna* är även i ständig utveckling (Jakobsson, 2012).

¹⁰ Jakobssons (2012) översättning av Wertsch begrepp *mediational means*.

4. Metod

Nedan redogörs för de metoder som använts vid insamlandet av det empiriska material som ligger till grund för studien. I texten nedan kommer det även redogöras för vilket urval som avgränsat studien samt genomförandet. Avslutningsvis presenteras de forskningsetiska principerna samt analysmetod.

4.1. Metodologi

Forskning som utgår från en kvalitativ metod intresserar sig för meningar eller innebörder istället för verifierbara samband. Centralt för den kvalitativa metoden är tolkning. Denna tolkning är inte ens egna för att förstå något utan tolkning som utförs med stöd av teorier för att belysa ett fenomen som kan vara vetenskapligt intressant att belysa. Även i en kvalitativ studie kan finnas kvantitativa inslag exempelvis genom att någon form av information dyker upp i intervjuer flera gånger. Kvantiteter får i detta fall inte en lika entydig roll för forskningen som när statistiska samband är avgörande för relevansen och tolkningen av data (Alvehus, 2013).

En kvalitativ studie innehåller ofta *intervjuer*. Intervju är en metod som erbjuder forskaren möjlighet att interagera med sina respondenter samt låta dem komma till tals beträffande ett fenomen eller ett händelseförlopp. Detta ger forskaren möjlighet att ta reda på hur människor agerar och tänker i olika situationer. I en semistrukturerad intervju använder intervjuaren sig av öppna frågor vilket ger respondenten ett större utrymme att påverka intervjun i en viss riktning. Som intervjuare är det då viktigt att lyssna aktivt och vara uppmärksam på vad som sker (Alvehus, 2013). I intervjuer med barn kan det vara lämpligt att intervjua flera barn samtidigt. Gruppintervjuer med barn kan vara bra då de kan söka stöd hos varandra och att diskussioner kan komma igång mellan dem (Johansson och Karlsson, 2013).

Genom observationer vill den som utför studien som regel studera ett så naturligt beteende som möjligt. Metoden används för att se hur människor beter sig samt hur de interagerar med varandra. Dock kan det enligt Alvehus (2013) uppstå en observatörseffekt vilket innebär att observatören på något sätt påverkar händelseförloppet och gör det mindre representativt. En öppen observation är lättare att utföra ur ett etiskt och tekniskt perspektiv men kan bidra till ovan nämnda observatörseffekt (Alvehus, 2013).

4.2. Metodval

Föreliggande kvalitativa studie har genomförts med hjälp av observationer och intervjuer. Larsen (2009) menar att den som forskar måste välja hur data till undersökningen ska samlas in då användandet av en viss metod ger en viss typ av data. Bästa sättet enligt författaren att skaffa sig en helhetsförståelse av enskilda fenomen är via kvalitativa metoder. I studiens fall skulle barns delaktighet och inflytande studeras och beslutet togs att detta görs på bästa sätt i en kvalitativ studie genom en kombination av observationer och intervjuer.

Vid observationstillfällena agerade vi som rena observatörer, vilket innebar att vi iakttog utan att interagera med barnen (Johansson & Karlsson, 2009). Detta för att få så representativ empiri som möjligt. Det gjordes även videoupptagningar vid tre av fyra observationer. Vid den sista observationen hade olika omständigheter gjort att barngruppen blandats upp med barn utan samtycke och därför utfördes endast fältanteckningar.

Som ett ytterligare underlag till studien har intervjuer genomförts individuellt med en förskollärare och två barnskötare. Även barnen intervjuades. På Myrorna intervjuades sju barn och på Moroten fyra, det har skett genom gruppintervjuer. Fördelen med intervjuer är att forskaren möter informanterna ansikte mot ansikte och det finns då möjlighet att ställa följdfrågor och få kompletterande och fördjupade svar (Larsen, 2009).

För att öka studiens trovärdighet skickades även en enkät ut till fyra förskolor. Den lades även ut i grupper för yrkesverksamma inom förskolan på sociala medier. Med enkäterna samlades empiri in för att styrka frågeställningarnas relevans ytterligare (Larsen, 2009).

4.3. Urval

Initialt förbereddes att studien skulle ske på en förskola belägen i en medelstor stad i Skåne. Valet föll på denna förskola på grund av deras dramainriktning och att studien skulle fokusera på barns delaktighet och inflytande i en organiserad rytmik- och musikstund. Förskolan har även många barn med olika etniciteter och det fanns även intresse av att se om detta kunde påverka barnens delaktighet och inflytande. Samtyckesblanketter delades ut så fort ett godkännande getts av förskolechefen med personal. Upprepad kontakt togs med förskolan för att boka tider för observationer och intervjuer men de ringde aldrig tillbaka. Eftersom

förskolan inte svarade antogs det att de inte längre ville delta i studien och kontakt togs med andra förskolor vilket gav studien en ny riktning.

En vecka in i arbetet med studien återkopplade de nya förskolor som kontaktats. Observationer samt intervjuer genomfördes på två förskolor belägna Skåne, en avdelning på varje förskola. Den ena förskolan, med avdelning Moroten¹¹, är belägen i en medelstor stad och den andra, med avdelningen Myrorna¹², i ett mindre samhälle utanför den medelstora staden. På Moroten arbetar två förskollärare och på Myrorna arbetar två barnskötare. I *Lpfö* (Skolverket, 1998/2016) står det att barnen ska få ta del av musik men det kan tänkas att musikstunderna ser olika ut beroende på miljön, barn och yrkesverksamma. Dessa förskolor har ingen uttalad inriktning mot musik men valet föll på dem då indikationer hade getts till att deras förhållningssätt till musik skiljde sig åt väldigt mycket.

4.3.1. Presentation av informanter

Här presenteras förskolorna och avdelningarna där studien har haft sin utgångspunkt samt de yrkesverksamma. Vi har valt att benämna de yrkesverksamma med sina yrkestitlar och förskolornas avdelningar samt barnen har fått fiktiva namn, detta med hänsyn till konfidentialitetskravet.

Avdelning Moroten

Moroten är en avdelning som är inhyst i en stor förskola med 15 mindre avdelningar. Förskolan ligger i en medelstor stad i Skåne. På Moroten jobbar två förskollärare, Alex och Denis, och avdelningen består av 11 barn i åldrarna två-tre år. De flesta barnen har svenska som modersmål. Musikstunderna är oftast belägna tidigt på förmiddagarna och efter musikstunden brukar barnen gå ut. Observationerna har här gjorts på förmiddagarna och därefter har intervjuerna med personal och barn skett löpande i deras verksamhet.

Avdelning Myran

I ett mindre samhälle utanför den medelstora staden i Skåne ligger en förskola med två avdelningar med åldrarna ett till tre år på barnen. På avdelningen Myran jobbar två barnskötare, Chris och René, och består av 13 barn. På morgonen och eftermiddagen arbetar B1 och B2 uppdelade med sju respektive sex barn vardera. Mellan klockan 09.00 - 14.15

¹¹ Avdelningen Moroten har fått fingerat namn med hänsyn till konfidentialitetskravet.

¹² Avdelningen Myrorna har fått fingerat namn med hänsyn till konfidentialitetskravet.

arbetar de tillsammans med alla treåringarna. De flesta barnen har svenska som modersmål. Musikstunderna är oftast belägna på förmiddagarna innan lunchen. De två observationstillfällena har här gjorts på tidig förmiddag och därefter har intervjuerna med personal och barn skett löpande i deras verksamhet.

4.4. Genomförande

För att genomföra studien kontaktades förskolecheferna på bägge förskolorna. Efter ett godkännande från dem togs kontakt med de avdelningar vars pedagoger var avsedda att vara med i studien. Efter att ha tagit upp kontakten med bägge avdelningarna förklarades syftet med studien och efter ett godkännande av de yrkesverksamma från de två avdelningarna lämnades samtyckesblanketter ut till de föräldrar vars barn var tänkta att delta i studien. Blanketterna delades ut på bägge avdelningarna.

Observationerna skedde under sammanlagt fyra dagar utspridda över två veckors tid. Observationstillfällena för delstudie ett, avdelningen Myrorna, bestämdes i samråd mellan personalen och oss. Under två dagar tillbringade vi två timmar per dag, mellan klockan 09.00-11.00, på förskolan. Första dagen för delstudie ett observerade vi en förmiddagssamling som inkluderade både musik- och fruktstund, andra dagen observerade vi en musikstund. I våra observationer deltog sju barn och barnskötaren Chris. Alla de deltagande barnen intervjuades i grupp samt att både Chris och René intervjuades individuellt.

För delstudie två, avdelningen Moroten, bestämdes observationstillfällena utifrån förskollärarnas behov. Vi tillbringade två dagar på förskolan, två timmar per dag mellan klockan 08.45-10.45. Bägge observationerna inkluderade en musikstund på förmiddagen. Dag ett deltog sex barn och förskolläraren Alex och de deltagande barnen intervjuades i grupp. Förskolläraren Alex intervjuades individuellt. Denis kände inte riktigt att hen hade tid att ge intervju. Dag två hade både förskollärare och barn flyttats runt på grund av personalbrist. Detta innebar en större barngrupp med barn utan samtycke och därför utfördes endast fältanteckningar och inga intervjuer.

4.5. Iordningsställande av empiriskt material

Studiens observationer har behandlat pedagogiska musikstunder där videokameran har varit riktad mot både förskollärare, barnskötare och barn. Även fältanteckningar gjordes av den av

oss som inte höll i kameran. Transkriberingen genomfördes efter att båda observationerna på varje förskola var avklarade. Vid samtliga intervjutillfällena har både ljudupptagningar och anteckningar gjorts. Efter transkriberingen av intervjuerna från bägge delstudierna jämförde vi förskollärarnas, barnskötarnas och barnens svar från intervjuerna med vad vi såg i våra observationer. Observationstillfällena består av sammanlagt 53 minuters film. Transkriberingen av intervjuerna tog sammanlagt 4 timmar och 15 minuter och transkriberingen utav filmerna tog sammanlagt 4 timmar och 25 minuter.

Intervjuerna som spelades in transkriberades efter att ha lyssnats igenom ett flertal gånger. Vid första avlyssningen av intervjuerna ville vi få en genomgång som skapade en helhetsbild av vad som sades. Vid avlyssningen transkriberades endast det som intervjuaren sade var okej att ha med i vår studie och detta är även något Alvehus (2013) nämner skall göras för att skapa en trygghet för att intervjun ska spelas in. Vid sista avlyssningen av intervjuerna hade vi vårt transkriberande material framför oss för att se så vi fick med allt som sades, av både de yrkesverksamma och barn, i intervjuerna. Fältanteckningarna samt handskrivna svar från intervjuerna transkriberades samma dag som de utfördes då vi ville att minnet skulle vara så färskt som möjligt.

4.6. Forskningsetiska principer

Vetenskapsrådet (2011) nämner att det ställs stora förväntningar på forskningen då den i dagens samhälle har en viktig position och fokus riktas därmed till forskaren. Forskaren har ett ansvar "... gentemot de människor och djur som medverkar i forskningen, men också mot alla dem som indirekt kan påverkas av forskningen och gagnas av forskningsresultaten." (Vetenskapsrådet, 2011, s 12). Det förväntas att forskningen ska genomföras av så hög kvalitet som möjligt av forskaren. Inom olika forskningsområden kan det uppkomma risker och skador, därför finns det olika sorters överväganden forskaren ska ta hänsyn till vid olika sorters forskning. Vetenskapsrådet (2002) har formulerat fyra forskningsetiska principer inom humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning där principerna utgör riktlinjer för forskningsprojektet. Inom forsknings- och utvecklingsarbete som behandlar barn utgår forskaren ifrån de fyra etiska principerna (Johansson och Karlsson, 2013). Tillstånd krävs för att genomföra forskning (Vetenskapsrådet, 2011). Nedanför redogörs det för de fyra forskningsetiska principerna som vetenskapsrådet definierar. Vi vill även nämna att både barn och pedagoger har frivilligt deltagande i vår följande studie.

För att forskningen ska kunna gå i kraft krävs det att forskaren har gett och samlat in *informerat samtycke* från deltagarna som berör forskningsstudien och vid forskning av barn krävs det samtycke från vårdnadshavare eller god man (Vetenskapsrådet, 2011). Enligt Vetenskapsrådet (2002) ska både deltagare och vårdnadshavare få ta del av samma *informationskrav*. Vårdnadshavare samt deltagare ska även informeras om att de som deltar har rätt att avbryta sin medverkan och att deltagandet är frivilligt. *Samtyckeskravet* består av att samtliga deltagare samt vårdnadshavare ger sitt samtycke att delta i forskningen. Samtycke av vårdnadshavare behöver inhämtas från vårdnadshavare om barnet är under 15 år. Inför vår studie skickades det ut samtyckesblanketter till vårdnadshavare där vi beskrev studiens syfte samt en kort beskrivning om oss själva. På blanketten¹³ fick vårdnadshavare fylla i om barnen fick medverka eller ej. Innan filminspelningen påbörjades förklarades det för barnen vad som skulle ske och varför vi hälsade på. Barnen fick ge ett muntligt godkännande innan observationerna påbörjades. De fick även erbjudandet att titta på filmerna efter musikstunderna.

För att se så att forskaren har behandlat sin empiri på ett korrekt och etiskt sätt ska texten etikgranskas för att tillgodose så att personuppgifter har behandlats korrekt (Vetenskapsrådet, 2011). *Konfidentialitetskravet* enligt Vetenskapsrådet (2002) innebär att de personuppgifter som ingår i undersökningen fingeras samt att personuppgifterna förvaras oåtkomliga för utomstående. Inför vår studie informerades både pedagoger, barn och vårdnadshavare om att material, personuppgifter och förskola skulle få fiktiva namn om eller när de deltar i vår studie. Den fjärde forskningsetiska principen hos Vetenskapsrådet är *nyttjandekravet*. Denna forskningsetiska princip innebär att allt material som insamlas under studien endast får användas för forskningsändamål. Forskaren ser till att materialet inte används för andra ändamål (Vetenskapsrådet, 2002). Efter gjord studie kommer vi att kassera allt material som används i vår undersökning.

4.7. Analysmetod

Studien har analyserats utifrån en abduktiv ansats i vilken författaren tolkar sitt material utifrån både teori och empiri. Det sker en växling mellan empiri och teori exempelvis genom att man först studerar teorin för att sen gå till empirin och se vad som sker med den när teorin

¹³ Se bilaga tre.

appliceras på studien. Sett i ett nytt ljus kanske teorin kan modifieras för att sen med förnyad teoretisk kunskap möta empirin igen (Alvehus, 2013).

Genom att göra sitt material mer överskådligt, en så kallad datareduktion, ökar möjligheterna för att bilda sig en uppfattning om vad ens empiri säger om de fenomen som har undersökts (Larsen, 2009). Den insamlade empirin bestående av videoupptagningar, fältanteckningar, intervjuer och enkät har transkriberats. Videoupptagningarna sågs upprepade gånger och när delar som var relevanta för studien uppmärksammades sorterades dessa ut för transkribering. I de situationer där samtal mellan deltagarna i studien återgetts har en tidsangivelse angetts vilket underlättar om forskarna behöver titta tillbaks på materialet. Fältanteckningarna renskrevs utan större korrigeringar då materialet skulle påverkas så lite som möjligt. Intervjuerna i form av ljudupptagningar lyssnades igenom vid upprepade tillfällen. Dessa transkriberades sedan ordagrant, där kortare och längre pauser uppstod skrevs dessa ut som punkter. Som ett extra stöd hade även anteckningar förts vid intervjuerna vilket bidrog till en tydligare bild av vad som sades. Fokus har legat på att iaktta förskollära/barnskötarnas förhållningssätt för att i sin tur se hur det har påverkat barns inflytande och delaktighet.

När allt material sammanställts användes färgkodning för att synliggöra återkommande ord, företeelser samt olika dialoger som uppstod då dessa är faktorer som kan påverka barns delaktighet samt inflytande. Färgkodningen har resulterat i att mönster och teman framträtt vilket i kombination med de valda teorierna bidragit till att kunna analysera empirin. Under processen med analysarbetet har utvalda delar av empirin plockats ut för att åskådliggöra sambanden mellan studiens syfte och frågeställningar. De utvalda delarna har plockats ut på grund av att de pekar mot gemensamma teman. De teman som synliggjorts är *sluten diskurs*, *öppen diskurs* samt *medierande resurser*.

5. Resultat och analys

I analysen fokuserade vi på förskolläraernas och barnskötarnas förhållningssätt till musikstunden samt hur de arbetar med barns delaktighet och inflytande. Analysen skedde med hjälp av postmodernistiska glasögon och med ett poststrukturellt samt två sociokulturella begrepp. Ambitionen var även att belysa hur barns delaktighet kan påverkas av olika grader av inflytande.

Nedan presenteras de delar av studien som tydligast belyser de situationer där den vuxnes förhållningssätt påverkar barnens möjlighet till att ha inflytande i musikstunden och erbjudas riktig eller lite delaktighet. Efter ett flertal analyser av våra transkriberingar utkristalliserade sig tre teman; sluten diskurs, öppen diskurs och medierande resurser.

5.1. Sluten diskurs

När vi människor skapar olika diskurser påverkar vi de situationer vi befinner oss i samt de personer som befinner sig omkring oss. När det i denna studie talas om sluten diskurs menas en diskurs som lämnar lite utrymme för barn att vara delaktiga i och ha inflytande på den verksamhet de befinner sig i.

5.1.1. Nä fröknarna bestämmer men vi vill rita

På Myrorna framkom det att när en musikstund ska startas upp så styrs detta av tydliga rutiner. Dessa rutiner påverkar starkt vilken slags diskurs som skapas och de synliggör även vilket slags förhållningssätt den yrkesverksamma har till musikstunden. Nedan återges delar av empirin som visar hur Chris inleder musikstunderna på Myrorna.

Chris ger en given signal genom att säga:

”Då börjar vi”

När denna signal ges börjar barnen och Chris omedelbart att sjunga:

”Alla händer säga klapp, klapp, klapp [---]”

När sången är slut sätter alla sig ner. (Fältanteckningar, 2017-04-06).

Vid andra besöket inleder Chris musikstunden på ett liknande sätt:

”Ska vi börja?”

Alla barn och vuxna börjar omedelbart sjunga:

”Alla händer säga klapp, klapp, klapp [---]” (Fältanteckning, 2017-04-07).

Analys: Chris valde att styra barnen mot musikstunden genom att ge i princip samma startsignal vid båda tillfällena. De startade även med samma sång vilket ytterligare förstärkte vad det är som ska ske här och nu. Detta förhållningssätt och Chris användande av språkliga signaler skapar en sluten diskurs som styr barnen mot ett särskilt mål och begränsar barnens inflytande på aktiviteten.

I nästa sekvens har de gått vidare med musikstunden. Även vid detta tillfälle styrdes den av tydliga rutiner samt att Chris inte vill avvika från musikstundens planering. Att rutiner och strukturer är viktiga framkom även i intervju med Chris kollega René som sa:

Innan lunchen sjunger vi alltid om veckodagarna, månaderna och vädret. Alltid samma låtar så att de ska få rutin på det [---] vi har ofta planerat en struktur så som vi har tänkt oss att det här ska vi göra innan man sätter sig med barnen. (Intervju med René, 2017-04-07).

När alla satt sig ner går Chris och barnen igenom vilka som är närvarande genom att titta på och sortera bilder av sig själva och de icke närvarande kompisarna. Jie reagerar på sitt namn.

Jie: Titta där är mitt namn. (Pekar på sin sittcirkel) Kolla jag, jag pillar här (kliar sig i armhålan).

Chris: Nej men det ska vi ju inte göra nu, nu har vi ju samling.

När det är klart går Chris över till att fråga vilken dag det är.

Chris: Hörrni vad är det för dag idag?

Nim: Onsdag.

Jian: Torsdag.

Chris: Bra, idag är det torsdag. Ska vi sjunga vår veckosång?

Alla barnen utom Kim sjunger med och när sången ebbar ut börjar de även diskutera månaderna och vad som händer i den aktuella månaden, april. På Chris initiativ sjunger alla utom Kim ”Månaderna”. (Videoupptagning, 2017-04-06).

Analys: Musikstunden har ett tema som är återkommande och tydligt strukturerat. I den intervju med René som citerades ovan framkom det att samma sånger sjungs vid samtliga samlingar som innehåller musik. Rutinerna som är väl planerade av Chris och René gör att Chris håller sig till en sluten diskurs som gör musikstunden kontrollerad, barnen har inte haft något inflytande på musikstundens utformning.

I sekvensen nedan redogörs det för hur Myrorna avslutar sina musikstunder. Även här styrs det av tydliga rutiner som visar att Chris inte vill avvika från musikstundens planering.

Alla djur har nu plockats ut och de har sjungit den sång som tillhör varje djur.

Chris: Ni har varit jätteduktiga. Nu får djuren lägga sig i sin påse igen för de är så trötta. (Chris gör snarkljud). Jag tänkte att vi skulle ställa oss upp och ha rörelsesång.

Nim: Vilken rörelsesång?

Chris lägger tillbaks djuren i påsen.

Chris: Vi kan ställa oss upp och sjunga lite så att kroppen får röra sig lite.

Nim: Huvud, axlar, knä... hahaha? (Hen gör stora rörelser när hen frågar).

Chris: Vi får se, vi får resa oss upp.

Alla puttar bort sin sittcirkel med fötterna så de inte ska halka på dem.

Chris: Ska vi börja med ”Vinka med tårna”?

Alla sjunger och gör rörelser tillsammans, även Kim som suttit tyst under hela musikstunden. Låten avslutas med att alla hoppar högt. Vissa barn landar på fötterna andra på rumpan.

Nim: Nu kan vi göra huvud och axlarna.

Chris: Ja men då vill jag att ni ställer er upp.

De sjunger sången först en gång sen en gång till fast denna gång toksnabbt. De pustar ut och sätter sig för att äta frukt. (Videoupptagning, 2017-04-07).

Analys: I situationen ovan syns en tydlig struktur för hur Chris ville avsluta sin musikstund. Till exempel nämnde Nim att hen ville sjunga en specifik sång men önskemålet fick vänta

eftersom en annan rörelsevisa hade planerats som avslutning. Dessa strukturer och rutiner genererar olika slutna diskurser som formar Chris arbetssätt och i sin tur hans förhållningssätt till barnen och musikstunden.

I de sekvenser som analyserats ovan står det klart att barnen inte har så stort inflytande på musikstunderna, de är inte heller särskilt delaktiga i utformandet av dem. Detta i motsats till vad Chris sa: ”Delaktighet för mig är ju att de är med i processen från början [---] de är bara tre år [---] De är delaktiga på så vis att vi tar tillvara på deras intresse och ålder inför planeringen av musikstunden.” (Intervju med Chris, 2017-04-07). Genom intervjuer med barnen på Myrorna ges även indikationer på att de inte är så delaktiga i eller har inflytande på musikstunden då några barn sa att det är fröknarna som bestämmer, ”Nä fröknarna bestämmer men vi vill rita.” (Intervju med Nim 3 år, 2017-04-07). ”Nä frökorna na na nestämmer sångorna” (Intervju med Lo 3 år, 2017-04-07).

5.2. Öppen diskurs

När den slutna diskursen stänger ute barns delaktighet och inflytande sker det motsatta i den öppna diskursen. Med en öppen diskurs i detta sammanhang menas en diskurs som öppnar upp möjligheterna för barn att påverka de aktiviteter de deltar i.

5.2.1. Ska vi låta Charlie få dra en sång?

När det ska vara musikstund på Moroten är det vid planerade tillfällen men innehållet är spontant. Ibland väljer förskollärarna sånger men väldigt ofta är det barnen själva som får välja. Som Alex uttryckte det: ”Ja den är ju planerad när den är.” (Intervju med Alex, 2017-04-18) Alex berättade vidare att innehållet inte brukar vara planerat men att det ibland är ”[---] roligt att införa lite nya sånger, vissa sånger kan inte barnen men dom sjunger med eller är med ändå liksom” (Intervju med Alex, 2017-04-18).

På avdelningen Moroten har barngruppen precis satt sig på valfria platser på mattan för att äta frukt. En av deltagarna, Io, avviker lite och Alex ber Io att komma in i gemenskapen igen samtidigt som Alex säger det visar hen med sitt kroppsspråk att Io är välkommen.

Alex: Då ska vi se här, ska vi ta vår lilla sångpåse?

Alex: Kom närmare, kom in kom in kom och sätt dig. (viskar och visar tecken till Io)

Io: Binka lilla, binka lilla fåna dä. Binka lilla fåna dä.

Io börjar backa bak ut ur ringen. Alex lyfter och rister sångpåsen.

Alex: Vad fint du sjunger Io. Tror du att det finns en stjärna här i?

Io: Mmmm.

Alex: Ska vi se? (Videoupptagning, 2017-04-18).

Analys: På Moroten har barnen inga bestämda platser, det enda direktivet är att de ska sitta på mattan och gärna i ring. När Io avvek tillrättavisade inte Alex hen utan visade med sitt kroppsspråk och genom att verbalt bjuda in Io att hen var välkommen in i gemenskapen igen. Alex uttalanden och samtal med Io skapade en öppen diskurs som är inbjudande men som samtidigt ger utrymme för behovet av rörelsefrihet hos Io. Via sin öppna diskurs lät Alex även Io fortsätta sjunga och därigenom avbröt hen sin egen planering till förmån för barnet.

I nästa sekvens skapas en känsla av att Alex inte är rädd för att det ska uppstå kaos. Detta synliggörs bland annat av att hen vågar bjuda in barnen och låta dem styra innehållet i musikstunden och "[---] att man vågar tappa fotfästet lite som pedagog." (Intervju med Alex, 2017-04-18).

Alex frågar om de ska sjunga och Robin stämmer direkt upp i "*Imse vimse spindel*". Alex undrar om de inte ska sjunga tillsammans och det håller alla med om. Io kryper runt med spindeln. Efter sången får Charlie leta i påsen och får upp ett lamm, även hen fick behålla djuret hos sig. Alex undrar vad de ska sjunga då och barnen ropar unisont "*Bä bä vita lamm*". Io fortsätter att krypa runt med spindeln, med jämna mellanrum kryper hen tillbaka till ringen och deltar i sången. Musikstunden fortsätter på samma sätt med barnen som får plocka upp något ur påsen. Barnen ges även utrymme att diskutera vad som sker i sångerna och varför det sker. Alla barn får hålla i det de plockat upp under musikstunden. Io fortsätter att krypa in och ur ringen med spindeln. (Videoupptagning, 2017-04-18).

Analys: När Robin började sjunga "*Imse vimse spindel*" så tillrättavisade inte Alex hen utan frågade istället alla om de inte skulle sjunga tillsammans. Alex lät även barnen själva plocka upp figurerna och välja vad som ska sjungas vilket öppnade upp för barnens inflytande. En så öppen diskurs skapar barn som får ett reellt inflytande på vad som ska sjungas och hända i

musikstunden. Den öppna diskursen gör även att Ios behov av att röra sig mycket tillgodoses av Alex och kompisarna i gruppen.

I de utvalda sekvenserna nedan kan vi ta del av två musikstunder som delvis är uppstyrda och som följer givna mönster men där barnen ändå har stort inflytande och rörelsefrihet.

Io ålar runt bakom de andra barnen tillsammans med spindeln som hen fortfarande håller hårt i. Under tiden de sjunger kommer Io tillbaka och sätter sig i ringen och gör rörelser till sången.

Alex: Nu säger jag så här, håll i djuren, varsågod stoppar vi ner nyckelpigan, och huset, å bussen, å nej det var ju fel ju (Alex tittar åt Charlie och ler), å eh fåret, å elefanten och å nyckelpigan.

Barnen: Spindeln!!!

Alex: Men åh det är tur att jag har er. (skakar på huvudet).

Alex börjar dingla med handen och sjunger:

Alex: Tingelingelingeling hör ni ljudet utav...

Barnen börjar skratta högt.

Alex: Nä nej nä, nu börjar vi om.

Alex styr tillbaka barnen till sången och fångar deras uppmärksamhet. De börjar om med avslutningsvisan, både Alex och Io (som för tillfället halvligger mot en soffa) gör rörelserna till sången innan det är dags att gå ut. (Videoupptagning, 2017-04-18).

Analys: Io fick fortsätta leka med spindeln utan några tillrättavisningar, varken av Alex eller sina kompisar. Däremot blev Alex tillrättavisad av barnen när hen två gånger råkade säga fel när barnen ombads lägga sina figurer i sångpåsen. Det tillåtande förhållningssättet samt det faktum att Alex uppmärksammade och tyckte det var bra att de tillrättavisade hen är även det en bidragande faktor till den öppna diskursen. Det faktum att Alex kan se och acceptera att Io faktiskt deltar i musikstunden trots att hen från och till avvek från "sin" plats stärker ytterligare den öppna diskursen.

I sekvensen nedan så har barnen fått dansa till rörelsevisor. Alex och barnen sätter sig nu och pustar ut lite.

Alex: Nu har vi sprallat av oss ordentligt. Orkar ni sjunga en sista sång?

Flera av barnen: Jaaaa, hjulen på bussen schnujjar!

Alex: En favorit. Men då vill jag att ni hjälper till och sjunger!

Alex: Men vad ska vi börja med då?

Charlie: Hjulen på bussen snuuu ljunt, ljunt, ljunt.

Charlie visar rörelser till bussens hjul med händer när hen säger vad hen vill sjunga. Alex börjar spela melodin på gitarren och första versen i sången sjungs igenom en runda.

Alex: Vad händer på bussen sen då?

Andie: Ehm... öppna och stäng.

Alex: Vad är det som öppnas och stängs?

Andie: Döjjajna!

Alex fortsätter att fråga barnen vad som händer på bussen. När de kommit fram med bussen till slutmålet avslutas musikstunden med en kort avslutningsvisa och frukt. (Fältanteckningar, 2017-04-21)

Analys: Även om Alex följde en viss struktur för musikstundens upplägg så frågade hen ändå barnen om de ville sjunga något mer innan avslutningsvisan skulle sjungas. Då barnen ges ett inflytande på innehållet skapas en öppen diskurs som låter barnen forma sin egen musikstund innan Alex återgår till musikstundens uppbyggnad.

5.3. Medierande resurser

I studien använde sig samtlig personal av artefakter av olika slag. Dessa användes som medierande resurser, som blev studiens tredje tema, vilka fyllde olika funktioner för att driva musikstunden framåt. Nedan kommer det redogöras för både Myrornas och Morotens användande av artefakter.

5.3.1. Medierande resurser som stöd

Nedan följer tre sekvenser där musikstunden startas upp och styrs med hjälp av artefakter som medierande resurser. Detta gäller både för vad som sägs och vad som används för att forma aktiviteten.

Barnen blir ombudda att sätta sig vid ett bord för att invänta musikstunden. Chris placerar ut något de kallar för sittcirkel vilket är laminerade prickar med barnens namn och foto på. När hen är klar så ropas barnen upp, ett i taget, och ombeds hitta sin plats och ställa sig bakom sin sittcirkel. (Videoupptagning, 2017-04-06).

Även vid det andra observationstillfället får barnen gå och sätta sig, fast denna gång sätter de sig på golvet, för att invänta Chris medan hen lägger ut sittcirklarna. Barnen ropas återigen upp ett och ett för att ställa sig bakom sin sittcirkel.

Chris: Vad ska man göra nu?

Kim: Lössna.

Lyssna uppbered Chris till barnen och pekar med sin hand mot sitt ena öra.

Chris: Då säger jag Jie kan få leta upp sitt namn och ställa sig bakom sin sittcirkel.

Jie hoppar sig bort och ställer sig bakom sin sittcirkel.

Chris: Nim kan leta upp sitt namn.

Nim går och ställer sig bakom sin sittcirkel. Chris uppbered samma procedur till alla barnen. När alla barnen står bakom sina sittcirklar ställer sig även Chris sig bakom sin egen sittcirkel. (Videoupptagning, 2017-04-07).

Musikstunden startas sedan med att sjunga deras startsång. När den är slut och alla har satt sig plockar Chris fram en sångpåse (en tygpåse med olika djur, figurer etcetera som ska motivera en sång).

Chris frågar vad det kan vara för något och stoppar sen ner handen och menar att någon har gömt sig i påsen. Hen gör ett ljud som ska indikera ett djur som gömt sig. Jie gissar men gissar fel och då berättar Chris vilket djur det är, ett lamm, och att det vill att de ska sjunga "Bä bä vita lamm". Chris sträcker sig fram för att lägga lammet i mitten av cirkeln när Nim föreslår att hen kan hålla det. Chris säger nej och tycker att lammet ska ligga där och lyssna och vänta på sina kompisar. De sjunger sången och Chris fortsätter sedan att plocka fram djuren ur sångpåsen och föreslå tillhörande sånger. (Videoupptagning, 2017-04-07).

Analys: När Chris valde att lägga ut sittcirklar för att visa var barnen skulle sitta använder hen sig av medierande resurser. Dels för att styra musikstens start samt leda lärprocesser i en viss riktning genom att be dem ställa sig bakom sittcirklarna. De medierande resurserna hjälpte även Chris att hålla sig till sin planering. De bidrog även till att hålla ordning i gruppen och undvika att det blev rörigt. Vid det sista tillfället avvek Chris från de sånger de normalt sjunger och tar då istället stöd i medierande resurser som fick strukturera upp musikstunden. De medierande resurserna blev det som styrde upp situationen då Chris är den

som valde sånger utifrån dessa. Barnen fick inte välja själva utifrån ledtrådarna utan Chris har på förhand bestämt vilka sånger som ska sjungas.

5.3.2. Medierande resurser som stimulans

I nedanstående två exempel syns det hur artefakter kan användas som medierande resurser för att stimulera och inspirera barngruppen. De medierande resurserna kan tydligt påverka barns delaktighet och inflytande.

Det är liv och rörelse i gruppen som idag är blandad och det känns ganska rörigt. Alex har hämtat frukt och ställt åt sidan så länge när hon plockar ner gitarren och börjar spela lite på den. Detta fångar genast allas uppmärksamhet och de flesta springer till mattan och sätter sig utan att någon behöver säga till. Ett av barnen har satt sig i legolådan (en lite högre variant på ben) och kan inte komma ur den så Alex får pausa gitarrspelet och gå och hämta barnet. (Fältanteckningar, 2017-04-21).

Io får känna runt i påsen och fiskar upp en spindel. Alex frågar vad det är och Charlie svarar att det är en spindel, en blå spindel. Alex visar att de ska lägga spindeln i mitten så alla kan se den men Io vil hålla den. Det får Io och Alex nämner även att Io har samma färg på sin tröja som spindeln. De pratar om hur många ben spindeln har och medan Io ”går” med spindeln på en kompis så räknar de och kommer fram till att den har åtta ben. (Videoupptagning, 2017-04-18).

Analys: Vid uppstarten av första sekvensen blev Alex användande av gitarren en medierande resurs som fångade barnens uppmärksamhet och lockade dem till att komma och sätta sig. Den skapade ett intresse som gav barnen valmöjligheten att delta i musikstunden istället för att de uppmanades att delta. När Alex använde sig av sångpåsen användes innehållet för att stimulera och vägleda barnen genom musikstunden. Detta genom att barnen själva fick plocka upp de olika föremålen ur sångpåsen samt att de fick besluta om de skulle ha kvar dem hos sig under musikstunden.

6. Diskussion

Syftet med studien är att undersöka hur pedagogers förhållningssätt kan påverka barns delaktighet och inflytande i lärarstyrda musikaktiviteter. Studien undersöker även om barn kan vara delaktiga trots att de inte ger intrycket av delaktighet i den lärarstyrda musikstunden, något som kan benämnas som ett differentierat deltagande. Vår studie visar att förskollärares eller barnskötarens förhållningssätt till musiken är starkt kopplat till huruvida de bjuder in barnen eller inte. Resultatet visar även att yrkesverksamma inom förskolan ibland anser att de låter barnen vara delaktiga men att barnen i själva verket inte är så delaktiga eller har inflytande.

6.1. Metoddiskussion

Studien skulle initialt ske på en annan förskola med dramainriktning och en stor andel barn med annan etnisk bakgrund. Ambitionen var att studera barns delaktighet och inflytande i rytmik- och musikstunder. Det fanns även ett intresse av att se om barns delaktighet påverkas av att ha ett annat modersmål än svenska. När detta inte blev av såg vi till att hålla oss till grundtanken men vår studie fick ses ur ett nytt perspektiv. Detta resulterade i att språket inte kom i fokus utan studien tog istället sitt avstamp i förskollärares och barnskötarens förhållningssätt till musikstunden och hur det påverkar barnens delaktighet och inflytande.

Föreliggande studie utgår ifrån en kvalitativ metod där flera olika sätt har använts för att få in empiri. De kvalitativa metoderna som använts i studien har utgått från observationer samt semistrukturerade intervjuer med förskollärare/barnskötare och barn. Intervjuerna med barnen genomfördes i grupsamtal beroende på vilka barn som verkade vara väldigt delaktiga samt vilka som inte verkade vara delaktiga. För att öka validiteten skickades även en enkät ut. Den användes endast som ett underlag för att styrka den empiri som samlades in med hjälp av observationer och intervjuer. Den skickades ut till fyra förskolor samt lades ut på sociala medier för yrkesverksamma i förskolan. Enkäten var helt anonym och riktade sig till förskollärare samt barnskötare. Frågorna i enkäten liknade de i intervjuerna men var inte lika utförliga (Se bilaga fyra).

Den metodologiska ansatsen för vår studie utgick från en abduktiv ansats. Det vill säga ett samspel mellan teorin och empirin för att få förståelse för vad vår empiri betyder i jämförelse

med teorin (Alvehus, 2013). Analysarbetet av det empiriska materialet skedde med hjälp av de valda teorier och teoretiska begrepp som presenterats i studien. Postmodernism är den övergripande teori som fått ange riktningen på studien då den lett till en förändrad barn- samt kunskapssyn som möjliggjort att lägga ett vetenskapligt fokus på samt studera barns delaktighet och inflytande. En vidare konsekvens av postmodernismen är poststrukturalismen vilken i denna studie varit relevant för att se hur pedagoger bidrar till musikstundens utformning. I den postmodernistiska eran har även det sociokulturella perspektivet fått en framträdande roll. Även denna har fått bidra till ett av studiens begrepp då det fanns ett starkt underlag för detta. I den tidigare forskningen finns verktygen som krävs för att bekräfta teoriernas relevans.

6.1.1. Reflektion kring metodvalen

Då studiens metod bland annat var observationer så kan det uppstå en observatörseffekt, att observatören på något sätt påverkar händelseförloppet med sin närvaro (Alvehus, 2013). Det kan eventuellt vara så att det har uppstått en observatöreffekt vid observationerna på både Moroten och Myrorna men ingen större indikation gavs till att vår närvaro påverkade situationerna så speciellt mycket. Enligt Larsen (2009) är det svårt att få tillräcklig information utan att ställa frågor då observationernas datainsamling är resurskrävande. Intervjuer användes också som en metod för att samla in empiri och för att få en bredare syn på barns delaktighet och inflytande. Då muntligt godkännande gavs av samtliga informanter att spela in våra intervjuer kunde vi koncentrera oss på samtalen. Detta resulterade även i att det gick att gå fram och tillbaka i transkriptionen ifall något missades. Det finns dock nackdelar med inspelning av intervjuer. Inspelningen kan till exempel störa informanten genom att hen kan känna att det finns en sorts begränsning till vad som sägs (Alvehus, 2013). Inspelningen tyckte vi inte påverkade informanternas svar, varken av barnen eller de vuxna. Intervjuns största nackdel som kan uppkomma är den så kallade *intervjueffekten*, det vill säga att forskaren kan påverka svaren med sin närvaro (Larsen, 2009). Det genomfördes individuella intervjuer med personalen och gruppintervjuer tillsammans med barnen. Larsen nämner att en nackdel med gruppintervjuer är den sociala kontrollen. Det vill säga att de som intervjuas i grupp inte vågar komma till tals eller vara ärliga i andras närvaro (Larsen, 2009). Den sociala kontrollen kan ha påverkat studien då det fanns barn som var lite tystare. Men i och med att barnen inte kände någon av oss så tyckte vi ändå att gruppintervju med barnen var lämpligast så att de kunde känna en trygghet samt söka stöd hos varandra. Försök gjordes

till att uppmuntra och vinkla frågorna till barnen samt de vuxna så att deras svar skulle påverkas så lite som möjligt.

Ambitionen var att inte avslöja för mycket om studiens syfte men de stora dragen togs upp vid den första kontakten med förskolorna. Kvale och Brinkmann (2014) menar att om informanterna får veta studiens syfte så kan det påverka resultatet. Då pedagogerna som blev intervjuade visste att vi ville veta deras syn på delaktighet och inflytande samt hur de arbetar med begreppen kan detta ha påverkat svaren. Exempelvis så skiljde sig svaren från de två barnskötarna som arbetar på Myrorna radikalt. Den ena barnskötaren menade att de jobbar på ett sätt men den andre fick via intervjun en aha-upplevelse och såg det motsatta. Svaren kanske skiljer sig åt då den ena barnskötaren fick ta hand om de barn som inte hade samtycke. Den andra barnskötaren höll i bägge musikstunderna och kanske har vårt syfte kommit fram till hen som var mer involverad i vår studie.

I studien har endast två förskolor observerats där förskollärare och barnskötare har deltagit. Även barnen som har deltagit på Myrorna och Moroten har observerats två gånger vardera och alla intervjuerna, med både barn och vuxna, har gjorts en gång. Studiens resultat hade kunnat förändras om studien hade haft ett beredare underlag med ett större antal förskolor där fler observationer hade gjorts på förskollärare och barnskötare för att öka urvalet. Det hade kunnat generera en djupare insyn i hur pedagoger tar tillvara på barns delaktighet och inflytande i lärarledda musikstunder. En annan faktor som kan ha påverkat studiens resultat är att barnen inte kände oss, resultatet hade kunnat förändras om barnen hade intervjuats fler gånger så de hade blivit mer bekväma i vår närvaro.

6.2. Resultatdiskussion

Nedan kommer resultaten av analysen problematiseras och diskuteras med hjälp av teori samt tidigare forskning. Detta sker med utgångspunkt i studiens två frågeställningar samt problemställningen.

6.2.1. Hur arbetar förskollärare och barnskötare med barns delaktighet och inflytande i förskolans musikstunder?

Den tidigare forskning som Eide et al. (2012) gjort visar att yrkesverksamma inom förskolan ofta styr samlingen utifrån rutiner och strukturer som författarna kallar inre och yttre strukturer. I resultatet kan vi se hur Chris använder sig av yttre strukturer som styr barnens placering när hen placerar ut sittcirklarna så barnen ska veta var de ska sätta sig. Det sker på samma sätt vid bägge observationstillfällena. Under själva musikstunden styrs Chris av inre strukturer som styr hur samlingsstunden leds via kommunikation och innehåll, detta genom att använda sig av redan förbestämda sånger och ämnen. Användandet av strukturer och rutiner styrks även av hans kollega René som i intervjun nämner att de använder samma sånger under alla samlingar. Det går även att se de inre strukturerna när Chris endast behöver ge startsignalen i form av ”Då börjar vi!”/”Ska vi börja?” och alla unisont börjar sjunga startsången. Vår tanke är att användandet av dessa strukturer kan bli ett sätt för den som håller i samlingen att undvika den kaosångest som Rubinstein Reich (1993) beskriver i sin avhandling. Genom observationerna syns det tydligt att Chris lockar barnen till vissa bestämda kunskapsmål, exempelvis matematik genom att använda placeringsord när de ska ställa sig bakom sittcirklarna. Detta leder till en form av lockande modifiering (Thörner, 2017). Samma sak sker när Chris vid ett annat observationstillfälle ger ledtrådar om vilka sånger som ska sjungas och styr barnen mot ett gemensamt mål. När Chris leder sina musikstunder gör hen det genom att tillrättavisa barnen och se till att musikstunden inte avviker från det planerade upplägget. Detta skapar en tillrättavisande och slutna diskurs som hjälper Chris att hålla barnen lugna och fokuserade på vad som sker eller ska ske. Lyotard (1991) menade att postmodernismen inte helt utmanövrerat modernismen utan dessa existerar sida vid sida. Detta gäller även för förskolans verksamhet där det fortfarande går att se spår av exempelvis stadieteorier. Som exempel på detta ser vi hur Chris i intervjun flera gånger tar upp ålder som ett argument för hur musikstunderna ska anpassas till barnens intressen och behov. Det finns alltså fortfarande spår av modernistiska tankegångar i verksamheten men dessa existerar parallellt med ett postmodernistiskt tänk då Chris intention är att vara lyhörd för barnens intressen.

Studien ger en bild av att Alex är lyhörd och flexibel gentemot barnen. Med sin flexibilitet syns det tydliga tecken på Thörners (2017) efterföljande guidning. Via den syns det också hur Alex låter den ickelinjära kunskapssynen som Holmberg (2014) redogör för i sin avhandling

komma fram. Det icke linjära synliggörs i musikstunden när hen tar upp det barnen intresserar sig för och arbetar vidare med intressena genom att föra dialoger med barnen. Tack vare att Alex bjuder in barnen verbalt och genom kroppsspråket både innan och under musikstundens gång skapas en diskurs som är öppen för barnen att bli delaktiga och kunna ha inflytande i. När Alex går vidare med det barnen intresserar sig för leder hen musikstunden framåt med utgångspunkt i barnens perspektiv. Thörner (2017) anser att barn har en egen drivkraft för sitt lärande och att pedagoger bör ta tillvara på barnens drivkraft och kompetens. Att Alex utgår från detta i sin yrkesroll syns tydligt när hen tar tillvara på barnens kompetens och kunskapsutveckling och låta dem vara delaktiga i att föra musikstunden framåt ytterligare. Ett arbetssätt som har sitt ursprung i det barnperspektivparadigm som skett (Sommer et al., 2013).

6.2.2. Hur påverkas barns delaktighet i musikstunder om de har olika grader av inflytande på aktiviteten?

Intervjuerna med Chris och René visar att deras intention är att låta barnen vara delaktiga i utformandet av musikstunden men i praktiken sträcker sig det endast till att utgå från barnens intresse i den egna planeringen. Även om barnskötarna planerat musikstunderna via barnens intressen blir aktiviteten linjär utan rörelser mot det icke linjära (Holmberg, 2014). Barnen har därigenom inte något inflytande på musikstundens utformning och detta skapar en musikstund där barnen inte är delaktiga. För att koppla musikstunderna till barnens delaktighet har vi valt att använda Harts (1992) delaktighetsstege vilken ursprungligen är tänkt att användas som ett verktyg för att utforma aktiviteter. Den kan dock även "... användas för att utvärdera, kvalitetsmäta och diskutera projekt och verksamheter som involverar barn." (Balic, 2014, s. 26). Kopplar vi Chris musikstunder till delaktighetsstegen placerar sig dessa långt ner på stegen. Det innebär bland annat att vuxna menar att barnen har utvecklat aktiviteten men i själva verket bestäms och genomförs allt av den vuxne. Chris förhållningssätt skapar en diskurs som begränsar barnens utrymme för delaktighet och inflytande.

Ovan redogjordes det för Alex öppna och icke linjära arbetssätt. Genom detta förhållningssätt ser vi hur det skapas en öppen diskurs som via dialoger bjuder in barnen till att bli delaktiga på riktigt. Aktiviteten är uppstartad av den vuxne men barnen får vara med och fatta beslut. Alex frågar för att få svar från barnen inte för att ge en indikation på vilka sånger som ska sjungas vilket ger barnen inflytande på musikstundens innehåll. Det är också den öppna

dialogen, i vilken barnen bjuds in i besluten om sångerna, som gör att musikstunderna ovan placerar sig högt på Harts (1992) delaktighetsstege.

I sina studier om barns deltagande i musikaktiviteter har Holgersen (2010) utvecklat ett verktyg vilket går att använda för att bedöma barns och pedagogers medvetenhet samt delaktighet i musikaktiviteter. I observationerna på Myrorna noterade vi att Kim sitter tyst under hela musikstunderna utom vid de tillfällena de sjöng rörelsevisor. Hen blir genom identifiering, nivå tre i Holgersens (2010) strateginivåer, mer medveten om sångerna när dessa sker i kombination med rörelser och det ökar Kims delaktighet i musikstunden.

6.2.3. Likställställande av delaktighet och inflytande

Ett problem som kan uppstå när pedagoger ska jobba med barns delaktighet och inflytande är att begreppen likställs. De används ofta som synonymer till varandra samt att många pedagoger kopplar samman de två begreppen (Eriksson, 2014). Arnér och Tellgren (2006) menar att de inte ska likställas på grund av vaga förhållanden mellan begreppen och barns tillvaro med vuxna. Ett exempel på hur delaktighet och inflytande kan likställas ges i intervjun med Chris och René. De menar att deras arbetssätt utgår från barnens intressen och att de ska vara delaktiga i processer kopplade till verksamheten. När de pratar om att låta barnen vara delaktiga i processer kopplade till verksamheten låter det som om de egentligen tänker att de vill att barnen ska ha inflytande på processerna. Problemet utifrån vårt resonemang kan vara att de yrkesverksamma inte tänker på att de kopplar samman begreppen delaktighet och inflytande då det bland annat i intervju framkom att informanten tyckte att de går hand i hand med varandra. Studien som genomfördes resulterade i att vi kan se en koppling mellan begreppen som inte innebär att de är likställda men att de påverkar varandra. Analysen resulterade i två tydliga exempel på detta. Chris musikstunder är noga planerade utan inflytande från barnen, hen har utgått från vad hen tänker att barnen är intresserade av. Barnen ses som delaktiga när de deltar och sjunger men då de styrs av redan planerade sånger och artefakter mot vissa mål/sånger menar vi att detta resulterar i något som kan liknas vid en mekanisk delaktighet. När Alex håller i sina musikstunder interagerar hen mycket med barnen. Vi har fått veta att musikstunderna är planerade till när de är men innehållet utgår ofta från barnen. De ges ett större inflytande och en möjlighet att påverka musikstunden vilket ger en reell delaktighet. Genom att väcka barnens nyfikenhet och bjuda in dem får Alex även de barn som inte verkar vara delaktiga att faktiskt vara det. Ett exempel på detta är hur Io kryper rundor men genom att Alex inte tillrättavisar hen utan istället väcker nyfikenhet genom att

erbjuda Io att ta något ur sångpåsen. Alex och de övriga barnen verkar medvetna om och accepterar Ios rörelsebehov.

6.2.4. Avslutande tankar kring arbetssätt kopplat till förkunskap

Forskning har visat att förskolans samlingar har förändrats över tid och idag har den inslag som är mer skollika (Eide et al., 2012; Simeonsdotter Svensson, 2009). Musikstunderna vi har observerat har inte framträtt som skollika istället anser vi att barnen fick nya kunskaper på ett lekfullt sätt tillsammans med varandra och den vuxne som ledde musikstunden. Däremot var förskollärarnas och barnskötarnas arbetssätt olika vilket gav några musikstunder en mer linjär karaktär (Holmberg, 2014). Skillnaden mellan arbetssätten kan relateras till olika grundförutsättningar kopplat till utbildning. Barnskötaren har trots allt inte samma verktyg med sig som förskolläraren vilket kan skapa en osäkerhet kring musikaktiviteten. Även Holgersen (2008) kopplar frånvaron av musik samt förskollärarnas och barnskötarnas osäkerhet till en bristfällig kunskap i ämnet. Vi menar att denna osäkerhet kopplad till musik hos den vuxne genererar ett behov av att styra upp situationen så inte kaos ska utbryta eller att pedagogen tappar bort sig i sin planering. Ytterligare en anledning till att arbetssätten skiljer sig kan vara att barnen har olika behov. Vissa barn mår bra av en linjär musikstund där de vet vad som ska ske medan andra barn har ett större behov av val- och rörelsefrihet. Lärarens roll, enligt Simeonsdotter Svensson (2009), i olika samlingsituationer är viktig då denne planerar innehåll, form och arbetssätt. För att musikstunden ska bli meningsfull för barnen är det av vikt att pedagogen vet vad barnen är intresserade av och inte ser dem som en homogen grupp.

6.3. Förslag till fortsatt forskning och yrkesrelevans

Avsikten med studien har varit att kartlägga barns delaktighet och inflytande i lärarstyrda musikaktiviteter samt undersöka om barn kan vara delaktiga trots att de inte ger intrycket av delaktighet i den lärarstyrda musikstunden. Som fortsatt forskning skulle denna studie kunna utökas till att innefatta fler förskolor för att få en bredare bild av hur pedagoger arbetar med barns delaktighet och inflytande i musikstunder. Det skulle även vara intressant att fördjupa sig i hur yrkesverksamma kan få stöd i arbetet med att öka barns delaktighet och inflytande i musikstunder. Fortsatt forskning kan undersöka vilka verktyg det är som behövs för att skapa dessa förutsättningar. Är det tydliga applicerbara teorier i likhet med Harts (1992) delaktighetsstege som behövs för att vägleda förskollärare och barnskötare till att låta barnen

få reell delaktighet och reellt inflytande? Eller är det tydligare definitioner kring begreppen som behövs vilket skulle underlätta arbetet med barns möjligheter att känna delaktighet och ha inflytande.

Vid observationerna gavs starka indikationer till att förhållandet mellan förkunskaperna i ämnesområdet musik kraftigt bidrog till huruvida den som ledde musikstunden vågade låta barnen ha inflytande på aktiviteten. De informanter som intervjuats under studiens gång påtalar samtliga hur viktig musiken är för barns utveckling och lärande. Fortsatt forskning kan vara att fördjupa sig i om det finns kopplingar mellan förkunskaper inom musikämnet och förutsättningarna för att ge barnen möjlighet till delaktighet och inflytande. Om forskning kan finna den koppling mellan kunskap och musik som nämnts ovan kan det i förlängningen resultera i att musikens position förändras så att ämnet får ett större utrymme i förskolläraryrket och verksamheten i framtiden.

Denna studie är yrkesrelevant på flera plan enligt oss. Dels synliggör den pedagogers arbete med barns delaktighet och inflytande i lärarledda musikstunder men även ett ämne, musik, som av många pedagoger vi samtalat med anser som en enormt viktig resurs i arbetet med barn. Barns delaktighet och inflytande har även getts ett större fokus i bland annat förskolans läroplan men problemet är att många pedagoger inte särskiljer dessa begrepp. Genom att ytterligare studera detta kan nya verktyg ges till pedagoger som gör det lättare att arbeta mot en reell delaktighet och ett reellt inflytande. Tankar finns även kring det faktum att bredare musikkunskaper hos de yrkesverksamma i sin tur skapar en säkerhet som gör att de vågar släppa kontrollen och bjuda in barnen i musikstunden. Detta skulle i sin tur göra att barns inflytande på aktiviteten ökar och då blir de även delaktiga i högre grad. Ytterligare en yrkesrelevans kan vara att musiken även skulle kunna användas som en medierande resurs för pedagogers arbete med musikstunder. Detta eftersom musiken är ett av de ämnen som enligt förskolans läroplan ska sträva mot att främja barns utveckling och lärande.

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande. (Lpfö, 1998/2016, Skolverket, s. 7).

7. Källförteckning

Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Arnér, Elisabeth & Tellgren, Britt (2006). *Barns syn på vuxna: att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Balic, Sofia (2014). "Rösträtts värdegrund" i Holmberg. I: Ylva (red.) (2014). *Rösträtt: musik på barns villkor*. 1. uppl. Stockholm: Gehrman.

Eide, Brit., Os, Ellen och Samuelsson Pramling, Ingrid (2012). *Små barns medverkan i samlingsstunder*. Nordisk Barnehageforskning 5(4), Pp 1-21.

Tillgänglig på internet: <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/320/418>

Eriksson, Anette (2015). "Barns delaktighet i förskolan" i Sandberg. I: Anette (red.) (2015). *Med sikte på förskolan: barn i behov av stöd*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Foucault, Michel (1972). *The Archaeology of Knowledge and The Discourse on Language*. Pantheon Books, New York.

Tillgänglig på internet:

https://monoskop.org/images/9/90/Foucault_Michel_Archaeology_of_Knowledge.pdf

Foucault, Michael (1988 [1982]), Truth, power, self: an interview with Michael Foucault. I: Martin, LH, Gutman, H & Hutton, PH, red, *Technologies of the Self*. University of Massachusetts Press.

Tillgänglig på internet:

https://monoskop.org/images/0/03/Technologies_of_the_Self_A_Seminar_with_Michel_Foucault.pdf

Foucault, Michel (1993). *Diskursens ordning: installationsföreläsning vid Collège de France den 2 december 1970*. Stockholm: Stehag.

Hamerslag, Anette (2013). *Barns deltagande och delaktighet: projektarbete i en förskola medinspiration från Reggio Emilia*. Lic.-avh. Uppsala: Uppsala universitet, 2013.

Tillgänglig på internet: <http://www.avhandlingar.se/avhandling/bcd4eaf202/>

Hart, Roger (1992). *Children's participation: from tokenism to citizenship*. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre.

Tillgänglig på internet: https://www.unicefirc.org/.../pdf/childrens_participation.pdf

Holgersen, Sven-Erik (2008). *Music Education for Young Children in Scandinavia: Policy, Philosophy or Wishful Thinking?* I: Arts Education Policy Review. Vol 109, no 3, Pp 47-54.

Holgersen, Sven-Erik (2010). *Body Consciousness and Somaesthetics in Music Education*. I: Action, Criticism & Theory for Music Education. Vol 9, no 1, Pp 31-44.

Tillgänglig på internet:

https://www.academia.edu/778519/Body_consciousness_and_somaesthetics_in_music_education

Holmberg, Ylva (2014). *Musikskap: musikstundens didaktik i förskolepraktiker*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2014.

Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2043/16896>

Jakobsson, Anders (2012). Sociokulturella perspektiv på lärande och utveckling. Lärande som begreppsmässig precisering och koordinering. I: *Pedagogisk Forskning i Sverige*. 2012, vol 17, nr 3–4, Pp 152-170.

Tillgänglig på internet:

dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/15890/sociokulturella_perspektiv.pdf

Jansen, I (2008). *Discourse analysis and Foucault's "Archaeology of knowledge"*. I: International Journal of Caring Sciences. Vol 1, no 3, Pp107-111.

Tillgänglig på internet: <https://doaj.org/article/07fad1447852428c80fbbc80645a41d3>

Johansson, Barbro & Karlsson, MariAnne (2013). *Att involvera barn i forskning och utveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (red.) (1992). *Psychology and postmodernism*. London: Sage.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerup.

Lenz Taguchi, Hillevi (2000). *Emancipation och motstånd [Elektronisk resurs] : dokumentation och kooperativa läroprocesser i förskolan*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2001.

Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-71407>

Lyotard, Jean-François (1991). *The inhuman: reflections on time*. Cambridge: Polity Press.

Nordin Hultman, Elisabeth (2009) *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Doktorsavhandling. Stockholm: Liber AB.

Rubinstein Reich, Lena (1993). *Samling i förskolan*. Diss. Lund : Univ.

Simeonsdotter Svensson, Agneta (2009). *Den pedagogiska samlingen i förskoleklassen: barns olika sätt att erfara och hantera svårigheter*. Dissertation, Göteborg, Göteborgs universitet 2009.

Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/19098>

Skolverket (2016). *Barns och elevers delaktighet och inflytande*. Stockholm: Skolverket.

Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund/utveckla-undervisningen/sju-timmar-om/delaktighet-och-inflytande/barns-och-elevers-delaktighet-och-inflytande-1.214725>

Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98* [Ny, rev. utg.]. Stockholm: Skolverket.

Sommer, Dion (2012). *Barndomspsykologi: utveckling i en förändrad värld*. 3. uppl. Malmö: Liber.

Sommer, Dion; Pramling Samuelsson, Ingrid; Hundeide, Karsten (2013). *Early Childhood Care and Education: A Child Perspective Paradigm*. I: *European Early Childhood Education Research Journal*, vol 21, no 4, Pp459-475.

Thörner, Agneta (2017). *"Vi kan inte bara utgå från barnens intresse": pedagogers guidning av barns intresse i förhållande till förskolans målstyrning*. Licentiatavhandling Borås/Göteborg: Högskolan i Borås/Göteborgs universitet, 2017.

Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/50812>

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet Tillgänglig på Internet:

http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Tillgänglig på internet: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>

Vygotskij, Lev Semenovič (2010). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

Bilaga 1

Semistrukturerade intervjuer till pedagogerna

1. Musikstunden, anser du att den är viktig för barnen? I så fall varför?
2. Är er musikstund planerad?
3. Vad utgår ni ifrån när ni planerar musikstunden?
4. När kommer barnet in i processen?
5. Om nej, hur har ni i så fall startat upp musikstunden?
6. Hur ser du på barns delaktighet & inflytande?
7. När är barnen delaktiga enligt dig?
8. Var och hur enligt dig ska man lägga nivån för barns inflytande i lärarledda musikstunder?
9. Hur arbetar ni med barns inflytande och delaktighet i verksamheten?
10. Hur anser du man kan möta barnens intressen mot de politiska fastställda målen?
11. Hur möter du barnens intresse i musikstunderna mot de politiska fastställda målstyrningen?

Bilaga 2

Semistrukturerade intervjuer till barnen

1. Vad gör man på musikstunden?
2. Vem är det som bestämmer på musikstunden?
3. Får ni välja sånger?
4. Vad hade du velat göra på musikstunden?
5. Vad sjöng ni?

Bilaga 3

Malmö högskola

Barn unga samhälle

Samtycke till medverkan i studentprojekt

Vi, Elisabeth Wilhelmsson och Karoline Forsell Persson, är två förskollärostudenterna på Malmö Högskola. Vår examen är i januari 2018 och nu ska vi påbörja vårt examensarbete. Arbetet kommer belysa barns delaktighet och inflytande under lärarledda aktiviteter samt de eventuella konflikter som kan uppstå mellan dessa. Detta innebär att vi någon gång under v 14-16 kommer till Er förskola för att iaktta Era barn. Då vi måste kunna titta tillbaka på vad som skett så behöver vi dokumentera genom skrift, ljudupptagningar och foto/film. Dokumentationen kommer **ENDAST** användas som ett underlag till vårt examensarbete. Vi kommer självklart använda fingerade namn och platser i vår blivande text. Är det något Ni vill fråga så vänd Er gärna till personalen så kan de vidarebefordra till oss.

Inom förskolans verksamhet råder det stark sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen. Vi får därför inte dokumentera, fotografera eller filma ditt/ert barn utan att du/ni har samtyckt till det. Även personuppgiftslagen kräver ett sådant samtycke. Genom att skriva under detta samtycke godkänner du/ni att ditt/ert barn dokumenteras av oss på det sätt vi har beskrivit inom ramen för mina studier. Det insamlade materialet kommer inte att användas i något annat syfte och det kommer att förstöras när studien är färdig.

Du/Ni kan när som helst återkalla detta samtycke. Då kommer inga nya uppgifter att samlas in.

Med vänlig hälsning,

Bilaga 3

0704-XX XX XX

0760-XX XX XX

Bilaga 3.

Barnets namn

.....

- Ja, jag/vi samtycker till att mitt/vårt barn är med och verkar i observationer som beskrivs i ovanstående information och godkänner att mitt/vårt barn medverkar vid filmning med videokamera/fotografering med kamera i samband med de observationer som görs.
- Nej, jag/vi samtycker inte till att mitt/vårt barn medverkar i observationerna som beskrivs ovan.

Vårdnadshavare 1

Vårdnadshavare 2

.....

Samtyckeskort

Bilaga 4

1. Vilken är din yrkesroll? (Förskollärare eller barnskötare?)
2. Vilken innebörd har begreppen barns inflytande och delaktighet för dig?
 - Samma innebörd?
 - Ungefär samma innebörd?
 - Inte samma innebörd?
3. Vad innebär barns delaktighet för dig?
4. Vad innebär barns inflytande för dig?
5. I hur stor omfattning involveras barnen i planering och utförande av aktiviteterna i er verksamhet? (Kryssa i ett av numren där nr 1 är inte alls och nr 5 är att de är involverade från början till slut.)
 - 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5
6. Om du involverar barnen i planering, å vilket sätt & i vilken omfattning gör du det då? Fråga
7. Enligt tidigare forskning blir det ibland en krock mellan verksamheten och styrdokumentet. Barns inflytande minskar på grund av ett stort fokus på lärandet eftersom vissa ämnen står inskrivna i *Lpfö* (Skolverket, 1998/2016). Hur gör DU för att möta barns inflytande och delaktighet gentemot de politiskt satta målen?